

**«Häkimler hakynda» Türkmenistanyň kanuny 2010-njy ýylyň
10-njy maýynda kabul edilen № 109-IV Türkmenistanyň Kanuny
esasynda güýjüni ýitiren diýip ykrar edilen.**

TÜRKMENISTANYŇ

K A N U N Y

I-5-a

HÄKIMLER HAKYNDÄ

(Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary 1995 ý., № 3, 36- madda)

(Türkmenistanyň 27.09.1996 ý. № 171-1, 28.03.2002 ý. № 112-II we 03.07.2007 ý.

№ 129-III Kanunlary esasynda girizilen üýtgetmeler we goşmaçalar bilen)

Şu Kanun häkimleriň ygtyýarlyklaryny, olaryň işiniň tertibini we döwlet häkimiýeti hem dolandyryş organlary, ýerli öz-özüňi dolandyryş organlary, jemgyýetçilik birleşikleri hem-de hojalygy dolandyryan subýektler bilen özara gatnaşyklaryny kesgitleýär.

I. bap

UMUMY DÜZGÜNLER

1-nji madda. Häkimler döwlet baştutanynyň ýerlerdäki wekilleridir

Häkimler welaýatlarda, şäherlerde, etraplarda ýerine ýetiriji häkimiýeti amala aşyrýarlar we olar döwlet baştutanynyň ýerlerdäki wekilleridir.

Häkimler döwlet dolandyryşynyň ýerlerdäki organlarynyň işine ýolbaşçylygy amala aşyrýarlar, öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde meseleleri çözüýärler, Türkmenistanyň Konstitusiýasynyň, Türkmenistanyň Halk maslahatynyň, kanunlaryň, Türkmenistanyň Prezidentiniň we Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň kabul edýän aktlarynyň ýerine ýetirilmegini üpjün edýärler.

Häkimler Türkmenistanyň Prezidentiniň önünde aşakdakylar üçin personal jogapkärçilik çekýärler:

Ilatyň azyk we halkyň isleg bildirýän harytlary bilen üpjün edilişi; saglygy goraýyş, bilim, sosial üpjünçilik babatdaky işleriň ýagdaýy; kanunylygyň we hukuk tertibiniň ýagdaýy; suw, gaz, elektrik energiýasy we beýleki kommunal hyzmatlar bilen üpjün edilişine; jemgyýetçilik transportynyň işleýşi, şäherleriň, posýoloklaryň we beýleki ilatly punktlaryň abadanlaşdyrylyşy üçin, şeýle hem özleriniň garamagyndaky territoriýada hereket edýän beýleki ugurlarda işleriň barşyna.

2-nji madda. Häkimleriň hasabatlylygy

Häkimler Türkmenistanyň Prezidentine we Türkmenistanyň Ministrler Kabinetine hasabat berýärler.

Şäherleriň we etraplaryň häkimleri degişli welaýatyň häkimine, Aşgabat şäheriniň etraplarynyň häkimleri bolsa şäheriň häkimine hasabat berýärler.

3-nji madda. Häkimleri wezipä saýlamagyň we wezipesinden

boşatmagyň tertibi

Welaýatyň, etrabyň, şäheriň häkimi Türkmenistanyň Prezidentiniň teklipnamasy esasynda degişli halk maslahaty tarapyndan wezipesine saýlanylýar. Dalaşgäri häkim wezipesine saýlamak baradaky karar açyk ses bermek arkaly sesleriň ýönekeý köplügi bilen kabul edilýär we ol karar Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanylýar.

Welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkimini wezipesinden boşatmak baradaky meselä Türkmenistanyň Prezidentiniň teklipnamasy esasynda, etrabyň, şäheriň häkimini bolsa welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkiminiň teklipnamasy esasynda degişli halk maslahatynyň mejlisinde garalýar we bu mesele hakyndaky karar açyk ses bermek arkaly sesleriň ýönekeý köplügi bilen kabul edilýär we ol karary Türkmenistanyň Prezidenti tassyklaýar.

4-nji madda. Häkimleriň orunbasarlaryny wezipä bellemegiň we

wezipesinden boşatmagyň tertibi

Welaýat, etrap, şäher häkiminiň orunbasarlary degişlilikdäki welaýat, Aşgabat şäheriniň häkiminiň teklipnamasy boýunça Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan wezipä

belleniýär we wezipesinden boşadylýar.

**5-nji madda. Häkimi, häkimiň orunbasaryny wezipesinden
boşatmak üçin esaslar**

Häkimi, häkimiň orunbasaryny boşatmak üçin şular esas bolup durýar, ýagny:

Türkmenistanyň Konstitusiýasyny we kanunlaryny bozmagy;

öz ygtyýarlyklaryny ýerine ýetirmezligi ýa-da ýaramaz ýerine ýetirmegi;

wezipesi bilen bir ýere sygyşmaýan abraýdan düşürýän işlere baş goşmagy;

kesellemegi zerarly özüniň wezipe borçlaryny berjaý etmäge mümkinçiliginiň bolmazlygy;

şahsy haýyşyna görä başga işe geçmegi.

6-njy madda. Häkimleriň işiniň hukuk esaslary

Häkimleriň işiniň hukuk esaslary Türkmenistanyň Konstitusiýasy, şu Kanun, Prezidentiň aktlary, Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlary arkaly kesgitlenilýär.

II bap

HÄKIMLERIŇ YGTYÝARLYKLARY

7-nji madda. Welaýatlaryň, etraplaryň, şäherleriň häkimleriniň umumy ygtyýarlyklary

Welaýatyň, etrabyň, şäheriň häkimi:

1.Eýeçiligiň haýsy görnüşine we wedomstwa degişliligine garamazdan, hojalygy dolandyrýan subýektleriň ilatyň harytlara we hyzmatlara bolan islegini kanagatlandyrmak, wedomstwonyň garamagyndaky territoriýany ykdysady we sosial taýdan ösdürmek, zähmet resurslaryny peýdalanmak hem zähmeti goramak bilen baglanyşykly meseleler boýunça işini sazlaşdyrmagy amala aşyrýar.

2.Eýeçiligiň ähli görnüşlerindäki kärhanalar hem hojalygy dolandyryňan beýleki subýektler bilen olaryň harytlaryny/önümlerini/ we hyzmatlaryny ýerli bazarlara çekmek üçin hojalyk şertnamalaryny baglaşmaga ýardam edýär, wedomstwonyň garamagyndaky territoriýada öndürilýän harytlaryň we edilýän hyzmatlaryň hiline, harytlara we hyzmatlara döwlet tarapyndan bellenen bahalaryň berjaý edilmegine gözegçiligi amala aşyrýar.

3.Wedomstwonyň garamagyndaky territoriýada senagat, oba hojalyk ob-ýektlerini we önümçilik hem sosial infrastrukturanyň beýleki obýektlerini ýerleşdirmek, gurnamak we rekonstruksiýalaşdyrmak hem ýöriteleşdirmek baradaky meselelere seretmäge ministrlkler we döwlet dolandyryşynyň beýleki merkezi organlary bilen bilelikde gatnaşýar.

4.Wedomstwonyň garamagyndaky territoriýada ýerden,ýerasty baýlyklardan, suwlardan we tokaýlardan, atmosfera howasyndan, ösümlik hem haýwanat dünýäsinden, beýleki tebigy resurslardan oýlanyşykly peýdalanmak we olary goramak boýunça çäreleri görýär.

5.Welaýatyň, etrabyň, şäheriň garamagyndaky territoriýada ýerleşen döwlet eýeçiligindäki obýektleri dolandyrmagy amala aşyrýar.

Welaýatyň, etrabyň, şäheriň territoriýasyndaky döwlet eýeçiliginde bolan obýektleri bermek, özgertmek we olary döwlet ýa-da edara haýryna almak işleri kanunçylykda bellenen tertipde amala aşyrylýar.

6.öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde döwlet eýeçiligindäki obýektleri döwlet eýeçiliginden aýyrmak we hususlaşdyrmak,oba hojalyk kärhanalaryny üýtgedip guramak baradaky maksatnamalaryň ýerine ýetirilmegini guraýar hem telekeçilik işiniň ösmegine ýardam edýär.

7.Wedomstwonyň garamagyndaky territoriýada ilaty sosial taýdan goramak, weteranlaryň köp çagaly we az üpjünçilikli maşgalalaryň ýaşayyş we durmuş şertlerini, mekdebe çenli ýaşly çagalar edaralarynyň, internatlaryň, garrylar öýleriniň,sagaldyş we sanatoriý-kurort edaralarynyň maddy taýdan üpjünçiligini gowulandyrmak boýunça çäreleriň durmuşa geçirilmegini üpjün edýär.

8.Ministrlikler we döwlet dolandyryşynyň beýleki merkezi organlary bilen bilelikde bilim, saglygy goraýş, medeni we sport, sosial üpjünçilik edaralaryny dolandyrmagy amala aşyrýar we olaryň maddy-tehniki bazasyny gowulandyrmak boýunça çäreleri görýär; saglygy berkitmek hem keselleriň önüni almak, ýaşayyş sredasyny sagdynlaşdyrmak, ilatyň dynç alşyny guramak we syýahaty ösdürmek baradaky maksatnamalaryň durmuşa geçirilmegine ýolbaşçylyk edýär; taryhy, medeni we tebigy ýadygärlikleri goramagy we olardan peýdalanmagy üpjün edýär.

9.Wedomstwonyň garamagyndaky territoriýada sanitariýa- epidemiologik, karantin we gigiýeniki çäreleriň geçirilmegini guraýar hem olara gözegçilik edýär; ekologik ýagdaý barada ilaty habarly edýär; tebigy betbagtçylyk, epidemiýa we heläkçilik /awariýa/ bolan ýagdaýynda şolaryň ýetiren zyýanlaryny ýok etmek hem ilatyň howpsuzlygyny üpjün etmek boýunça zerur çäreleri görýär; işlemegi töwerekdäki sreda howp salýan we tebigatdan peýdalanmak baradaky kanunçylygyň bozulmagyna getirýän kärhanalaryň we

guramalaryň işini togtadýar.

10.Ýaşayş jaý fonduny ulanmagyň kanunçylyk tarapyndan bellenen tertibiniň berjaý edilmegini, kommunal we ýol hojalygynyň obýektleriniň, söwda, jemgyýetçilik iýmiti hem durmuş hyzmaty kärhanalarynyň , elektrik, gaz we beýleki setleriniň hem desgalarynyň, aragatnaşyk, habar beriş we transport serişdeleriniň durnukly işlemegini üpjün edýär; ilatyň odun-ýangyç bilen üpjün bolmagy üçin çäreler görýär.

11.Öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde harby çygyrdaky kanunçylygyň ýerine ýetirilmegini guraýar hem oňa gözegçilik edýär;degişlilikde welaýatyň,etrabyň, şäheriň territoriýasynda graždan goranyşyna ýolbaşçylyk edýär.

12.Garamagyndaky territoriýada suwdan peýdalanylyşyna kanunçylykda bellenen tertipde gözegçiligi amala aşyrýar.

13.Garamagyndaky territoriýada graždanlaryň hukuklaryny we bähbitlerini goramak, hukuk tertibi we kanunlygy berkitmek boýunça döwlet organlarynyň , eýeçiligiň ähli görnüşlerindäki kärhanalaryň , guramalaryň, edaralaryň bilelikdäki hereketini we ylalaşykly işini üpjün etmek üçin çäreleri görýär.

14.Hukuk düzgünleriniň bozulmalarynyň önüni almagyň ýagdaýy,şol bozulmalara ýardam edýän sebäpleri we şertleri ýok etmek çäreleri boýunça degişli ýolbaşçylaryň hasabatlaryny yzygiderli diňleýär.Hukuk goraýjy edaralar bilen bilelikde hukuk düzgünleriniň bozulmalarynyň önüni almagyň ýagdaýyny seljermek işini guraýar we garamagyndaky ýerlerde jenaýatlaryň önüni almak barada çäreler görýär.

15.Polisiýanyň ýerli wekillerine we olaryň maşgala agzalaryna şol wekilleriniň hyzmat edýän ýerlerinde ýaşamak üçin gulluk ýaşayş jaýlarynyň berilmegini we olaryň ýaşayan jaýlarynda telefonlaryň oturdylmagyny üpjün edýär.

16. Polisiýanyň ýerli wekilleriniň ýerlerdäki ýaşulular geňeşleri bilen ýakyndan hyzmatdaşlyk etmegine ýardam berýär.

17. Administratiw-territorial gurluşyň meseleleri boýunça kanunçylyk tarapyndan bellenen tertipde teklipler girizýär.

18. Häkimligiň işini guraýar we oňa gözegçilik edýär.

19. Häkim tarapyndan döredilýän komissiýalaryň işine ýolbaşçylygy we gözegçiligi amala aşyrýar.

20.Graždanlaryň ýüz tutmalaryna, tekliplerine, arzalaryna we şikaýatlaryna garaýar hem garamagyndaky territoriýadaky kärhanalarda, guramalarda we edaralarda şu işe gözegçiligi guraýar.

8-nji madda. Welaýatlaryň, Aşgabat şäheriniň häkimleriniň ygtyýarlyklary

Welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkimi:

1. Şu Kanunyň 7-nji maddasynda göz önünde tutulan ygtyýarlyklary amala aşyrýar.

2. Etraplaryň, şäherleriň häkimleriniň we arçynlaryň öz üstlerine ýüklenilen wezipeleri berjaý etmek boýunça alyp barýan işlerine hem şolaryň öz wezipesini amala aşyryşlaryna ýolbaşçylyk we gözegçilik edýär, olaryň iş tejribelerini umumylaşdyrýar hemem iş stillerini we iş usullaryny kämilleş-dirmek üçin çäreler görýär; häkimleriň işgärleriniň hünärlerini ýokarlandyrmak boýunça çäreleri görýär.

3. Garamagyndaky territoriýany sosial-ykdysady taýdan ösdürmegiň maksatnamalarynyň hem onuň býujetiniň taslamalaryny işläp taýýarlaýar, Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň garamagyna girizýär, ara alnyp maslahatlaşylmagyna gatnaşýar; olaryň ýerine ýetirilmegini guraýar, býujetiň ýerine ýetirilişi hakynda Türkmenistanyň Ministrler kabinetine hasabat berýär.

4. Şäherleri we etraplary sosial-ykdysady taýdan ösdürmegiň maksatnamalaryny we olaryň býujetlerini, şolaryň ýerine ýetirilişi hakyndaky hasabatlary tassyklaýar; etraplaryň şäherleriň, posýoloklaryň we geňeşlikleriň býujetlerine dotasiýalary bölüp bermek hakyndaky kararlary kabul edýär.

5. Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda ýerli salgytlary we ýygymlary belleýär.

6. Welaýatlaryň, Aşgabat şäheriniň tabynlygynda durýan döwlet kärhanalarynyň, edaralarynyň, guramalarynyň we hojalygy dolandyryan beýleki subýektleriň ýolbaşçylaryny wezipä belleýär hem wezipesinden boşadýar.

7. Welaýatyň, Aşgabat şäheriniň ýaşaýşa ukyplylygy üçin umumy bolan sosial infrastruktura obýektleri: transport kommunikasiýalaryna, elektrik, gaz, suw, arassalaýyş, informasion we gaýry setlere hem-de desgalara zakazçy bolup çykyş edýär, gurluşygyny guraýar we olaryň işine gözegçilik edýär.

8. Ýer gurluşyk we suw gorag işleriniň geçirilmegini, ýerden we suwdan peýdalanmak, ýerleri bölmek we eýeçilige bermek, eýelik etmek we peýdalanmak meseleleriniň kanunlar tarapyndan bellenen tertipde çözülmegini guraýar, sazlaşdyrýar we gözegçilik edýär, ýer-kadastr dokumentasiýasynyň ýöredilmegini guraýar.

9. Öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde we welaýatyň, Aşgabat şäheriniň serişdeleriniň hasabyna ilatyň sosial goragyny güýçlendirmek baradaky çäreleri amala aşyrýar, pensiýalara we posobiýelere goşmaça haklary belleýär, weteranlara, köp çagaly we az üpjünçilikli maşgalalara we graždanlara hereket edýän kanunçylykdaky ýeňilliklere we artykmaçlyklara goşmaçalary hödürleýär, çagalaryň tomusky dynç alşyny guraýar.

10. Welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkiminiň orunbasarlaryny, etraplaryň we şäherleriň häkimlerini we olaryň orunbasarlaryny wezipä bellemek we wezipeden boşatmak hakynda Türkmenistanyň Prezidentine teklip girizýär.

11. Daýhan birleşigini döretmek, ýatyrmak ýa-da üýtgedip guramak hakynda Türkmenistanyň Prezidentine teklip girizýär; Ýaşulular geňeşiniň teklibini nazara almak

bilen etrap häkiminiň teklibi boýunça daýhan birleşiginiň ýolbaşçysyny belleýär.

12. Türkmenistanyň kanunlary tarapyndan onuň alyp barmagyna degişli edilen gayry meseleleri çözüär.

9-njy madda. Etraplaryň, şäherleriň häkimleriniň ygtyýarlyklary

Etrabyň, şäheriň häkimi:

1. Şu Kanunyň 7-nji maddasynda göz önünde tutulan ygtyýarlyklary amala aşyrýar.

2. Etraby, şäheri ykdysady we sosial taýdan ösdürmegiň maksatnamalarynyň we býujetiniň taslamalaryny işläp taýýarlaýar we olary welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkiminiň tassyklamagyna hödürleýär, olaryň ýerine ýetirilmegini guraýar we olaryň ýerine ýetirilişi hakyndaky hasabaty degişlilikde welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkimine berýär.

3. Etrabyň, şäheriň tabynlygynda durýan döwlet kärhanalarynyň, edaralar-ynyň, guramalarynyň hem beýleki hojalygy dolandyrýan subýektleriň ýolbaşçylaryny wezipä belleýär we wezipeden boşadýar.

4. Ýerine ýetiriji häkimiýeti ýerlerde amala aşyrmak boýunça arçynlaryň işine ýolbaşçylyk we gözegçilik edýär.

5. Ýer uçastoklaryny eýeçilige kärendesine, eýelik edilmegine we peýdalanmaga kanunçylykda bellenen tertipde berýär, ýer gurluşygy, suw ob-ýektlerini we suwaryş sistemalaryny göwnejaý saklamak boýunça işleriň geçirilmegini guraýar, ýer-kadastr dokumentasiýasynyň ýöredilmegini guraýar.

6. Ýaşaýyş jaý-kommunal hojalygy we sosial-önümçilik maksatly ob-ýektleri gurmagyň tassyklanylan maksatnamalarynyň, proýektleriniň durmuşa geçirilişine gözegçiligiň amala aşyrylmagyny üpjün edýär, şäher, etrap we posýolok ähmiýetli proektleriň ekspertizasyny guraýar; ýerli býujetiň serişdeleriniň ýa-da çekilýän serişdeleriň hasabyna maliýeleşdirilýän sosial infrastrukturanyň obýektleriniň gurluşygyna we remontyna zakazçy bolup çykyş edýär; wedomstwonyň garamagyndaky territoriýada şäher gurluşyk işini amala aşyrmak üçin bellenen tertipde rugsat berýär; döwlet kabul ediş komissiýalaryny belleýär, ýaşaýyş jaý-kommunal maksatly obýektleri ulanmaga kabul etmek hakyndaky aktlary tassyklaýar, şeýle hem wedomstwonyň garamag-yndaky territoriýada ýerleşen beýleki obýektleriň kabul edilmegine gatnaşýar.

7. Saglygy goraýyş, bilim, medeniýet we sport edaralarynyň we guramalarynyň, kommunal hojalygy, söwda, durmuş hyzmaty, jemgyýetçilik transporty kärhanalarynyň hem sosial maksatly beýleki obýektleriň durnukly işlemegini guraýar we olaryň setini ösdürmek boýunça çäreleri görýär. 8. Etrabyň, şäheriň ilatyny sosial taýdan goramak boýunça çäreleriň durmuşa geçirilmegini üpjün edýär; öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde we hereket edýän kanunçylyk bilen deňeşdireniňde köp çagalý we az üpjünçilikli maşgalalara hem garrylara etrabyň, şäheriň serişdeleriniň hasabyna goşmaça ýeňillikleri we artykmaçlyklary berýär; graždan we maşgala-nika kanunçylygy arkaly onuň

dolandyrmagyna degişli edilen meseleleri çözüär.

9. Etrabyň, şäheriň häkiminiň orunbasarlaryny wezipä bellemegiň we wezipesinden boşatmagyň meseleleri boýunça welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkimine tekliş girizýär.

10. Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan onuň dolandyrmagyna degişli edilen gaýry meseleleri çözüär.

III bap

HÄKIMLER TARAPYNDAN KABUL

EDILÝÄN AKTLAR

10-njy madda. Häkimleriň kararlary we buýruklary

Häkim öz ygtyýarlarynyň çäklerinde wedomstwonyň garamagyndaky territoriýada ýerine ýetirmek üçin hökmany bolan kararlary kabul edýär. Gündelik meseleleri çözmek üçin häkim buýruklar çykarýar.

Häkimleriň normatiw häsiýetli, şeýle hem graždanlaryň hukuklaryna we azatlygyna degişli aktlary Türkmenistanyň Ministrler kabineti bilen ylalaşylyp kabul edilýär.

Häkimiň aktlary Türkmenistanyň Konstitusiýasy, kanunlar, Türkmenistanyň Prezidentiniň we Ministrler kabinetiniň aktlary tarapyndan kesgitlenen graždanlaryň hukuklaryny we azatlyklaryny çäklendirip bilmez, şeýle hem graždanlar üçin Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulmadyk borçlary belläp bilmez.

Häkimiň aktlary olara gol çekilen pursatyndan ýa-da aktda görkezilen möhletinden güýje girýär. Graždan hukuklary, azatlyklary we borçlary bilen baglanyşykly häkimiň aktlary ilatyň arasynda ýaýradylan mahalyndan güýje girýär.

11-nji madda. Häkimleriň aktlarynyň bozulandygy ýa-da ýerine

ýetirilmändigi üçin jogapkärçilik

Häkimiň öz ygtyýarlarynyň çäklerinde kabul eden aktlarynyň bozulmagy we ýerine ýetirilmezligi Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda, jogapkärçilik çekilmegine eltýär.

12-nji madda. Häkimleriň aktlarynyň togtadylmagy we ýatyrylmagy

Welaýatlaryň, Aşgabat şäheriniň häkimleriniň aktlary Türkmenistanyň Konstitusiyasyna, kanunlara, Türkmenistanyň Prezidentiniň we Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň aktlaryna ters gelýän bolsa, Türkmenistanyň Prezidenti, Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan togtadylýar ýa-da ýatyrylýar.

Etraplaryň, şäherleriň häkimlerinin aktlary Türkmenistanyň Konstitusiyasyna, kanunlara, Türkmenistanyň Prezidentiniň we Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň aktlaryna ters gelýän bolsa, welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkiminiň olary togtatmaga we ýatymaga haky bardyr.

IV bap

HÄKIMLERIŇ DÖWLET DOLANDYRYŞYNYŇ MERKEZI ORGANLARY, ÝERLI ÖZ-ÖZÜŇI DOLANDYRYŞ ORGANLARY, JEMGYÝETÇILIK BIRLEŞIKLERI WE HOJALYGY DOLANDYRYÁN SUBÝEKTLER BILEN ÖZARA GATNAŞYKLARY

13-nji madda. Häkimleriň ministrlikler we döwlet dolandyryşynyň beýleki merkezi organlary bilen özara gatnaşyklary

Döwlet dolandyryş, sosial-medeni we hojalyk gurluşygy, hukuk tertibi we kanunylygy, düzgün-tertibi we guramaçylygy pugtalandyrmak meselelerinde ministrlikler we döwleti dolandyryşyň beýleki merkezi organlary bilen häkimler özara bilelikde hereket edýärler we olar bilen ylalaşykly işlemegi üpjün edýärler. Dolandyryş döwlet organlarynyň, kärhanalaryň, edaralaryň, guramalaryň, ministrlikleriň we wedomstwolaryň garamagynda durýan we hojalygy ýöredýän welaýat derejesindäki beýleki subýektleriň ýolbaşçylaryny wezipä bellemek hem wezipeden boşatmak işi, olar kimiň garamagynda durýan bolsa, şol organ tarapyndan welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkimleri bilen ylalaşylyp amala aşyrylýar.

Dolandyryş döwlet organlarynyň, kärhanalaryň, edaralaryň, guramalaryň, ministrlikleriň we wedomstwolaryň garamagynda durýan we hojalygy ýöredýän etrap we şäher derejesindäki beýleki subýektleriň ýolbaşçylaryny wezipä bellemek hem wezipeden boşatmak işi, olar kimiň garamagynda durýan bolsa, şol organ tarapyndan degişli etrabyň, şäheriň häkimi bilen we degişli welaýatyň, Aşgabat şäheriniň häkimi bilen ylalaşylyp amala aşyrylýar.

Ministrlikler, döwlet dolandyryşynyň beýleki merkezi organlary bilen welaýat häkimleriniň, Aşgabat şäheriniň häkiminiň arasynda dörän näsazlyklar Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan çözülýär.

14-nji madda. Häkimleriň ýerli öz-özüňi dolandyryş organlary

bilen özara gatnaşyklary

Welaýatyň, Aşgabat şäheriniň, etrabyň, şäheriň häkimi öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde Konstitusiýa, şu Kanun we Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlary tarapyndan belleniýän hukuklaryň we borçlaryň aýdyňlaşdyrylmagy esasynda, ýerli öz-özünü dolandyryş organlary bilen öz gatnaşyklaryny gurýar.

Diňe Geňeşiň ygtyýarlyklarynyň çyglyna girýän meselelere häkimleriň gatnyşmagyna ýol berilmeýär.

15-nji madda. Häkimleriň arçynlar bilen özara gatnaşyklary

Häkim arçynlar bilen özara arkalaşyp hereket edýär. Häkim arçynlaryň öz garmagyndaky territoriýada ýerine ýetiriji häkimiýeti amala aşyrmak boýunça alyp barýan işine ýolbaşçylyk we gözegçilik edýär.

Türkmenistanyň Konstitusiýasyny, kanunlary, Türkmenistanyň Prezidentiniň we Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň aktlaryny, welaýat, etrap, şäher häkiminiň kararlaryny we buýruklaryny ýerine ýetirmek boýunça alnyp barylýan işde arçyn häkime hasabat berijidir.

Arçyny saýlamak ýa-da ony wezipesinden boşatmak hakynda Geňeşe tekliplir girizmäge häkimiň hukugy bardyr.

Geňeşiň işine ýolbaşçylyk etmek boýunça diňe arçynlara degişli bolan ygtyýarlyklara häkimiň gatnyşmagyna ýol berilmeýär.

16-njy madda. Häkimleriň jemgyýetçilik birleşikleri we dini guramalar bilen özara gatnaşyklary

Häkimler öz ygtyýarlyklaryna girýän meseleler boýunça jemgyýetçilik birleşikleri we dini guramalar bilen öz gatnaşyklaryny ýola goýýar we kanunçylyga laýyklykda, olara zerur bolan ýardamy berýärler.

17-nji madda. Häkimleriň kärhanalar, guramalar, edaralar we ýerli hojalygyň sistemasyna girmeyän hojalygy dolandyryan beýleki subýektler bilen özara gatnaşyklary

Häkimleriň kärhanalar, guramalar, edaralar, şol administratiw-territorial birligiň ýerli hojalygyň sistemasyna girmeyän hojalygy dolandyryan beýleki subýektleri bilen özara gatnaşyklary hereket edýän kanunlara laýyklykda kesgitlenýär.

Kärhanalar özleriniň haýsy wedomstwa we eýeçiligiň haýsy görnüşine degişliligine garamazdan, geçirilýän çäreler sosial ekologik taýdan we başga ýaramaz netijelere getirmegi mümkin bolan halatynda şolar barada degişli häkimler bilen ylalaşýarlar.

Kärhanalaryň, hojalyklaryň, edaralaryň we guramalaryň eýeçiligiň haýsy görnüşine we özleriniň wedomstwolaýyn degişliligine garamazdan, häkim öz ygtyýarlyklaryna girýän meseleler boýunça olaryň ýolbaşçylaryny diňläp, degişli ýokarda durýan organlara teklipleri hödürläp biler.

V bap

JEMLEÝJI DÜZGÜNLER

18-nji madda. Häkimleriň işiniň hukuk taýdan kepilleri

Döwlet häkime öz ygtyýarlyklaryny bökdençsiz we doly amala aşyryp bilmegi üçin şertleri kepillendirýär, häkimiň hukuklaryny, janyny, abraýyny, mertebesini we şahsy eldegrilmesizligini goraýar.

Häkim Türkmenistanyň Prezidentiniň razylygy bolmasa, jenaýat jogapkärçiligine çekilip, tussag edilip ýa-da başga bir ýol bilen azatlykdan mahrum edilip, sud tertibinde bellenilýän administratiw temmi çärelerine sezewar edilip bilinmez.

Häkim barasynda jenaýat işi diňe Türkmenistanyň Baş prokurory tarapyndan gozgalyp bilner.

Türkmenistanyň Baş prokurorynyň razylygy bolmasa, häkimiň gulluk jaýyny ýa-da ýaşaýyş jaýyny, gulluk ýa-da şahsy transport serişdesini, oňa degişli goşlary barlamaga, şonuň ýaly-da onuň hut özüni barlamaga ýol berilmeýär.

19-njy madda. Häkimleriň wezipesinde işlenilmegi bilen baglanyşykly çäklendirmeler

Türkmenistanyň Konstitusiyasyna laýyklykda, häkim şol bir wagtda Türkmenistanyň Mejlisiniň deputaty bolup bilmez.

Eýeçiligiň ähli görnüşlerindäki kärhanalarda, edaralarda we guramalarda häkimiň başga wezipeleri eýelemäge haky ýokdur, şeýle hem başga hak tölenýän beýleki bir işi ýerine ýetirmäge haky ýokdur, muňa döredijilik, mugallymçylyk we ylmy işi girmeyär.

20-nji madda. Häkimlik häkimiň ýerine ýetiriji apparatydyr

Häkimleriň guramaçylyk - serenjam berijilik işini üpjün etmek üçin ýerine ýetiriji aparat - häkimlik döredilýär.

Häkimligiň gurluşy, ştat sany, şeýle hem ony döretmegiň we maliýeleşdirmegiň tertibi Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan | kesgitlenilýär.

Häkimligiň iş tertibi, onuň düzümläýin podrazdeleniýeleriniň hukuklary we borçlary Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanylýan Häkimlik hakyndaky düzgünnama arkaly kesgitlenilýär.

Häkimligiň jaýlarynyň üstünde Türkmenistanyň Döwlet baýdagy gal-dyrylýar we Türkmenistanyň Döwlet gerbiniň keşbi ýerleşdirilýär.

Türkmenistanyň	Saparmyrat
Prezidenti	Türkmenbaşy

Aşgabat şäheri

1995-nji ýylyň 24-nji noýabry

№ 83-1

```
Symfony\Component\HttpFoundation\File\Exception\FileNotFoundException: The file "C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\public\Häkimler hakynda.doc" does not exist in file C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\symfony\http-foundation\File\File.php on line 36
```

```
#0 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\symfony\http-foundation\BinaryFileResponse.php(94): Symfony\Component\HttpFoundation\File\File->__construct('C:\\Users\\Admini...')
#1 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\symfony\http-foundation\BinaryFileResponse.php(52): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->setFile('C:\\Users\\Admini...', 'attachment', false, true)
#2 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\ResponseFactory.php(165): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->__construct('C:\\Users\\Admini...', 200, Array, true, 'attachment')
#3 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\app\Http\Controllers\ActController.php(35): Illuminate\Routing\ResponseFactory->download('C:\\Users\\Admini...')
#4 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Controller.php(54): App\Http\Controllers\ActController-
```

```
>export_word('35540')
#5 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\ControllerDispatcher.php(45): Illuminate\Routing\Controller->callAction('export_word', Array)
#6 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Route.php(262): Illuminate\Routing\ControllerDispatcher->dispatch(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(App\Http\Controllers\ActController), 'export_word')
#7 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Route.php(205): Illuminate\Routing\Route->runController()
#8 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Router.php(721): Illuminate\Routing\Route->run()
#9 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Routing\Router->Illuminate\Routing\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#10 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\app\Http\Middleware\Check.php(30): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#11 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Check->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#12 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\app\Http\Middleware\Locale.php(27): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#13 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Locale->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#14 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\Middleware\SubstituteBindings.php(50): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#15 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Routing\Middleware\SubstituteBindings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#16 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\VerifyCsrfToken.php(78): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#17 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\VerifyCsrfToken->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#18 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\View\Middleware\ShareErrorsFromSession.php(49): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#19 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\View\Middleware\ShareErrorsFromSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#20 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(121): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#21 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(64): Illuminate\Session\Middleware\StartSession->handleStatefulRequest(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Illuminate\Session\Store), Object(Closure))
#22 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Session\Middleware\StartSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#23 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Cookie\Middleware\AddQueuedCookiesToResponse.php(37): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#24 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\AddQueuedCookiesToResponse->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#25 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Cookie\Middleware\EncryptCookies.php(67): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#26 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\EncryptCookies->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#27 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
```

```
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#28 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(723): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#29 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(698): Illuminate\Routing\Router-
>runRouteWithinStack(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(Illuminate\Http\
Request))
#30 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(662): Illuminate\Routing\Router-
>runRoute(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Illuminate\Routing\Route))
#31 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(651): Illuminate\Routing\Router-
>dispatchToRoute(Object(Illuminate\Http\Request))
#32 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(167): Illuminate\Routing\Router-
>dispatch(Object(Illuminate\Http\Request))
#33 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>Illuminate\Foundation\Http\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#34 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\livewire\livewire\
src\DisableBrowserCache.php(19): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#35 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Livewire\DisableBrowserCache-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#36 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#37 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ConvertEmptyStringsToNull.php(31):
Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\
Http\Request), Object(Closure))
#38 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ConvertEmptyStringsToNull->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#39 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#40 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TrimStrings.php(40): Illuminate\Foundation\
Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#41 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
TrimStrings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#42 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ValidatePostSize.php(27): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#43 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ValidatePostSize->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#44 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\PreventRequestsDuringMaintenance.php(86):
Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\
Request))
#45 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
PreventRequestsDuringMaintenance->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#46 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\fruitcake\laravel-
cors\src\HandleCors.php(38): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#47 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Fruitcake\Cors\HandleCors-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#48 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies.php(39): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
```

```
#49 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#50 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#51 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(142): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#52 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(111): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>sendRequestThroughRouter(Object(Illuminate\Http\Request))
#53 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\public\index.php(52):
Illuminate\Foundation\Http\Kernel->handle(Object(Illuminate\Http\Request))
#54 {main}
```